

СПЕЦИФІКА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

У статті проаналізовано спектр спеціальностей, якими представлена професійна діяльність аграрників, сфери їх спеціалізації, професійні обов'язки, виробничі функції і типові задачі професійної діяльності аграрників, потенціал фаху щодо працевлаштування і застосування на практиці набутих професійних знань, умінь і навичок. Виявлено специфіку професійної діяльності фахівців аграрної галузі на прикладі агрономічних, землевпорядних і ветеринарних спеціальностей та виокремлено в ній психологічну складову.

Ключові слова: аграрна галузь, агроном, землевпорядник, лікар ветеринарної медицини.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Аграрна галузь відіграє важливу роль у розвитку економіки України, підвищенні якості життя населення країни, у забезпеченні якісною екологічно чистою продукцією, у збереженні довкілля та раціонального використання природних ресурсів.

У будь-якій державі сільське господарство є життєво необхідною галуззю, оскільки понад 80 % фонду споживання формується за рахунок продукції сільського господарства. Відтак її виробництво є найважливішим фактором існування людства. Для України, яка стала на шлях ринкової економіки, сільське господарство має особливо велике значення ще й тому, що є однією з найбільших галузей народного господарства. Про місце галузі в економіці країни свідчить і той факт, що на початок ХХІ століття сільське населення України становило 32 % від загальної кількості населення. В сільському господарстві зайнято 23,0 % від усіх працюючих. Зважаючи на викладене вище, забезпечення аграрної галузі фахівцями та їх підготовка до професійної діяльності є однією з актуальних проблем сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що різноманітні проблеми підготовки кадрів для аграрної галузі останнім часом інтенсивно досліджуються вітчизняними науковцями, зокрема, формування навчально-пізнавальної активності студентів в аграрних ВНЗ (Лузан П.Г), ступеневе навчання майбутніх інженерів-механіків сільськогосподарського виробництва (Манько В.М.), підготовка майбутніх фахівців аграрної галузі до управлінської діяльності (Свистун В.І), навчання професійного спілкування студентів аграрного ВНЗ (Барановська Л.В.), професійне навчання молодшого спеціаліста сільськогосподарського профілю (Лозовецька В.Т.), ступенева підготовка майбутніх екологів (Рідей Н.М.), формування культури професійного спілкування студентів аграрного ВНЗ (Амеліна С.М.), практична підготовка студентів техніко-технологічних спеціальностей в аграрних ВНЗ (Хоменко М.П.), професійне становлення студенток в аграрних ВНЗ (Виговська С.В.), навчання дисциплін гуманітарного циклу студентів агротехнічного інституту (Островська Н.Д.), підготовка студентів аграрних спеціальностей до професійного спілкування в іншомовному середовищі (Ніколаєнко Ю.О.), підготовка майбутніх економістів-аграрників до професійної інформаційної діяльності (Корнев Р.С.), формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців аграрних спеціальностей (Пахотіна П.К.), культурологічна підготовка майбутніх фахівців агротехнологічного спрямування (Мельничук Т.Ф.), розвиток професійного становлення майбутнього агронома в навчально-виховному процесі аграрного університету (Курбатова Ю.В.), формування працезохоронних умінь і навичок студентів аграрних ВНЗ (Жданова В.Г.), формування управлінської компетентності майбутніх магістрів лісового господарства (Макодзей Л.І.) та ін.

Однак, специфіка професійної діяльності аграрників (агрономів, землевпорядників, лікарів ветеринарної медицини) та психологічна складову в ній у зазначених дослідження не розглядалися.

Мета статті – виявити специфіку професійної діяльності фахівців аграрної галузі на прикладі агрономічних, землевпорядних і ветеринарних спеціальностей з метою виокремлення в ній психологічної складової.

Виклад основного матеріалу. Агропромисловий комплекс – це сукупність галузей, що здійснюють виробництво, переробку і збереження, доведення до споживача продукції, виготовленої із сільськогосподарської сировини [1]. До процесу сільськогосподарського виробництва залучено такі ресурси: основні й оборотні фонди, жива праця і земля. Однією з причин цього є те, що в сільському господарстві виробничий процес тісно переплітається з природними процесами. Сільськогосподарська продукція виробляється за допомогою живих організмів (рослин, тварин, мікроорганізмів), які часто функціонують як засоби виробництва. Оскільки ці живі організми розвиваються за біологічними законами, то цим і зумовлюється залежність процесу виробництва від природних факторів. Таким чином, аграрники працюють в умовах ризику і невизначеності.

У сільському господарстві робочий період не збігається з періодом виробництва (одержання готової продукції). У результаті цього виникає сезонність виробництва продукції, що зумовлює виконання значного обсягу робіт у стислий термін і в нерівномірному використанні робочої сили та засобів виробництва. Порівняно з іншими галузями в сільському господарстві значно ускладнюється процес управління виробництвом. Це зумовлено: необхідністю розвивати в аграрних підприємствах декілька галузей, які істотно відрізняються технологією й організацією виробництва; розосередженістю працівників великою територією, а відтак складністю прийняття оперативних рішень внаслідок зміни виробничої ситуації; необхідністю докладання зусиль для організації збереження власного й орендованого майна, вирощеного врожаю; потребою залучення сезонної робочої сили в періоди сільськогосподарських робіт і труднощами управління нею; ненормованим графіком роботи працівників аграрних підприємств внаслідок необхідності своєчасного виконання важливих технологічних операцій у стислі (оптимальні) строки [2, с. 6-12].

Відповідно до мети дослідження, проаналізуємо професійну діяльність аграрників на прикладі агрономічних, землевпорядних і ветеринарних спеціальностей.

Агрономія у сучасному розумінні об'єднує сукупність наук про вирощування рослин за якомога менших енергетичних затрат та одночасного підвищення їх продуктивності й якості врожаю, про ґрунти та заходи підвищення їх родючості, про раціональне використання сільськогосподарських угідь [3, с. 46].

Агрономічну професію представляють декілька спеціальностей, зокрема, це агрономія, агрохімія і ґрунтознавство, плодоовочівництво і виноградарство, захист рослин, селекція та насінництво. У господарствах, які спеціалізуються на вирощуванні зернових, овочевих та інших культурних рослин, головна роль відводиться агрономам. Існують такі агрономічні посади: головний агроном (або старший агроном), агроном із насінництва, агроном-овочівник, агроном-агрохімік, агроном із захисту рослин, агрономи відділення. Агроном відділення здійснює планування, технологічне й організаційне керівництво виконанням заходів щодо вирощування сільськогосподарських культур, збирання врожаю, раціонального використання сільськогосподарських угідь, техніки, робочої сили, агрохімікатів та інших матеріальних ресурсів у землеробстві. Переважно у господарствах провідним є відділ рослинництва, на якому зосереджено виробництво зерна, овочів, плодів тощо. За відділом закріплюють земельні угіддя, техніку, основні та оборотні засоби, необхідну кількість робітників (бригади, ланки, цехи) [3, с. 251].

У деяких господарствах уведені такі посади, як агроном із садівництва, овочівництва, кормовиробництва тощо. До їх обов'язків входить технологічне й організаційно-економічне керівництво в садівництві, овочівництві, кормовиробництві.

До професійних обов'язків агронома входить піклування про вдосконалення виробничої агрономічної культури, а саме: дотримання сівозмін, раціональна система механічного обробітку ґрунту, своєчасне внесення органічних і мінеральних добрив,

проведення меліоративних робіт, систематична боротьба з ерозією ґрунтового покриву, а також з бур'янами, шкідниками і хворобами рослин, дотримання сортової технології вирощування сільськогосподарських культур, ползахисне лісорозведення та інші заходи, що підвищують культуру землеробства. Агроном планує проведення сільськогосподарських робіт із урахуванням великої кількості факторів, зокрема, особливостей агрономічної культури, погодних умов, стану ґрунту тощо. Він спостерігає за ростом і розвитком рослин, планує підкормку, полив, прополювання та інші заходи, які дозволяють домогтися максимально високого врожаю; відповідає за захист рослин від шкідників і хвороб, при необхідності займається лікуванням рослин; обирає сорти, що найбільше підходять для вирощування в конкретних умовах, займається селекційною роботою [3, с. 253; 4, с. 23-24].

Варто зазначити що, фахівці агрономічного спрямування можуть працювати не тільки в сільськогосподарських господарствах, а й у контрольно-насінневих лабораторіях, карантинних інспекціях і елеваторно-складських господарствах, на селекційних станціях і сортодільницях, менеджерами з продажу продукції рослинництва, захисту рослин, мінеральних добрив тощо, в навчальних закладах, агрохімічних лабораторіях, сільськогосподарських виробничих управліннях, проектних установах, де беруть участь в агрохімічних і ґрунтових обстеженнях, проведенні бонітування ґрунтів, у розробці проектів меліорації низькородючих ґрунтів і систем удобрення культурних рослин. Сучасна аграрна освіта дає можливість здобути фах дослідника з агрономії, агронома-технолога, агроінженера, фахівців, які спеціалізуються на агрономічному менеджменті, буряківництві, кормовиробництві, насінництві, садово-парковому господарстві тощо [3, с. 252].

Зважаючи на специфіку професійної діяльності, агрономові необхідно мати добре розвинені екстероцептивні (зорові, слухові, нюхові, дотикові) відчуття і сприймання; кмітливість, гнучкість, самостійність мислення, практичне наочно-образне мислення; бути здатним до аналізу причин явищ, розв'язання розумових задач із діагностики і прогнозування, передбачення віддалених наслідків власних дій; мати високий рівень розвитку концентрації і розподілу уваги, спостережливості; високий рівень розвитку довготривалої образної (зорової, слухової, нюхової, дотикової) пам'яті; бути здатним швидко приймати нестандартні рішення в екстремальних ситуаціях; працювати в умовах ненормованого графіка і в різних погодних умовах; творчо ставитися до праці; бути емоційно стійким; відповідальним за життя та здоров'я рослин і людей; організованим, наполегливим, ініціативним, терплячим; мати високий рівень самовладання; організаторські і комунікативні здібності. Оскільки агроном працює в колективі, йому необхідно вибудовувати стосунки з людьми з урахуванням їх вікових особливостей, інтересів, особливостей темпераменту і характеру, вміти ставити цілі і мотивувати підлеглих до виконання професійних обов'язків.

Розглянемо специфіку професійної діяльності землевпорядників. Варто зазначити, що реалізація земельної реформи, яка спрямована на підвищення ефективності використання земельних ресурсів, залежать від кадрового забезпечення землевпорядної служби. У "Порядку денному на XXI століття", що затверджений Конференцією ООН з навколишнього середовища і розвитку (Ріо-де-Жанейро, 14.06.1992 р.), у розділі "Комплексний підхід до планування та раціонального використання земельних ресурсів" зазначається про необхідність сприянню розвитку людських ресурсів, необхідних для планування та раціонального використання землі та земельних ресурсів на стійкій основі. Про необхідність належної якості кадрового забезпечення державної земельної служби йдеться у рішенні Ради національної безпеки і оборони України "Про виконання рішень Ради національної безпеки і оборони України з питань регулювання земельних відносин, використання та охорони земель" від 21.11.2008 р.

У "Sustainable Land Management: Challenges, Opportunities, and Trade-Offs" ("Сталий землеустрій: завдання, можливості і компроміси"), опублікований Міжнародним банком реконструкції та розвитку у 2006 році, сталий землеустрій визначається як заснована на знаннях процедура, яка дозволяє інтегрувати земельні, водні ресурси, біорізноманіття та

раціональне природокористування для задоволення зростаючих потреб у продовольстві і деревині, забезпечуючи збереження екосистемних послуг і середовища існування людини. Сталий землеустрій є необхідним для задоволення потреб населення. Неправильний землеустрій може призвести до деградації земель і значного скорочення їх виробничих та обслуговуючих функцій. Зважаючи на викладене вище, професійна діяльність землевпорядників є надзвичайно важливою у сучасних умовах [5].

Як зазначають Мартин А., Дорош Й., Флекей З., землевпорядник – це фахівець у галузі економіки, екології, права, сільського господарства, територіального планування, геоінформатики, державного управління, що покликаний якісно та кваліфіковано готувати управлінські та проектні рішення, розробляти документацію із землеустрою. На думку науковців, європейська та світова спільнота не ставить знак рівності між землеустроєм та “землемірством” [5]. З точки зору Ступеня М., Гулько Р., Таратули Р., землевпорядник – фахівець широкого профілю. Йому особливо потрібні глибокі знання з природничих наук, що регламентують організацію використання землі як засобу виробництва і предмета праці у сільському господарстві [6, с. 99].

Л. Новаковський наголошує, що необхідно покінчити із землемірними роботами, які обслуговували окремі потреби реформи, і перейти до широких дій, які б дозволили вирішити соціальні, екологічні й організаційні проблеми сучасного землекористування [7]. Це особливо актуально у сільському господарстві, де сутність землевпорядкування має полягати не в тому, щоб забезпечити захист прав на землю, а організувати землекористування, яке б дозволило суттєво підвищити ефективність збереження екологічної рівноваги природного середовища [6, с. 97].

Професійно значущими для землевпорядників є знання й уміння щодо проектно-технологічного забезпечення регулювання земельних відносин, планування та раціонального використання земельних ресурсів на стійкій основі, відтворення й охорони земель, збереження і підвищення родючості ґрунтів, здійснення землеустрою, ведення державного земельного кадастру, встановлення меж адміністративно-територіальних утворень, проведення земельної реформи, для розробки документації із землеустрою, виконання робіт у сфері державного управління, створення земельно-кадастрових інформаційних технологій. Оскільки держава потребує фахівців орієнтованих на забезпечення професійної діяльності саме у сфері землеустрою, а не геодезії, фотограмметрії та картографії. Землевпорядні та земельно-кадастрові роботи мають інжинірингове спрямування (проектно-конструкторське, розрахунково-аналітичне), включають підготовку техніко-економічних обґрунтувань проектів, юридичне забезпечення, вироблення рекомендацій у сфері організації виробництва та управління землекористуванням тощо.

Науковці акцентують увагу на доцільності узгодження змісту навчальних планів технічних і аграрних ВНЗ таким чином, щоб технічні ВНЗ здійснювали поглиблену підготовку фахівців із геодезії і картографії та галузевих кадастрів, а аграрні – із землевпорядкування і земельного кадастру. Оскільки суспільство потребує від фахівців землевпорядного профілю поглиблених знань щодо розробки схем і проектів із використання й охорони земель і довкілля, внутрішньогосподарської організації території з урахуванням сучасних технологій і систем землеробства в умовах різних форм власності на землю, а також збереження агроландшафтів [6, с. 98].

Нині підготовка фахівців землевпорядкування за ОКР “Бакалавр” здійснюється за напрямом підготовки “Геодезія, картографія та землеустрій”, підготовка спеціалістів та магістрів за такими спеціальностями: “Геодезія”, “Фотограмметрія”, “Картографія”, “Геоінформаційні системи і технології”, а також “Землевпорядкування та кадастр” [5].

У посадовій інструкції землевпорядника зазначається, що до його обов’язків належать такі: реалізація державної політики з використання та охорони земель, проведення земельної реформи; підготовка і подання пропозицій щодо вдосконалення законодавства з питань регулювання земельних відносин; ведення земельно-кадастрової документації; облік кількості й якості земель, бонітування ґрунтів, економічної оцінки земель, кадастрового

зонування, кадастрових зйомок, грошової оцінки і державної реєстрації земельних ділянок; узагальнення звітів власників землі і землекористувачів; підготовка проектів рішень щодо регулювання земельних відносин; розгляд земельних спорів; підготовка проектів договорів оренди землі; контроль за виконанням заходів із охорони земель, збереження та покращення їх природних властивостей, за збереженням межових знаків землеволодінь, землекористувань та населених пунктів, за станом рекультивації порушених земель, збереженням і використанням верхнього родючого шару ґрунту; аналіз дотримання землевласниками та землекористувачами стану раціонального й ефективного використання земель, узагальнення інформації про наявність обтяжень й обмежень прав на земельні ділянки та наявні земельні сервітути; моніторинг стану використання земель; аналіз освоєння проектів землеустрою, стану будівництва протиерозійних та інших об'єктів, що споруджуються з метою раціонального використання та охорони земель; розгляд звернень фізичних та юридичних осіб із земельних питань; участь у складанні планово-картографічних матеріалів у растровому і цифровому вигляді для ведення державного земельного кадастру, моніторингу земель, здійснення землеустрою та проведення робіт із охорони земель; участь у роботі комісій із приймання в експлуатацію меліорованих і рекультивованих земель, захисних лісонасаджень, протиерозійних гідротехнічних споруд та інших об'єктів [8].

Фахівці землевпорядкування можуть обіймати посади: 1) інженера-землевпорядника, провідного та головного спеціаліста в центральному органі виконавчої влади з питань земельних ресурсів і його територіальних підрозділах, центрах державного земельного кадастру та його філіях, у науково-дослідних і проектних інститутах землеустрою; 2) інспекторів із контролю за використанням і охороною земель у Державній земельній інспекції та її територіальних органах; 3) фахівців із геосистемного моніторингу навколишнього середовища, з дистанційного зондування землі та аерокосмічного моніторингу в центрах державного земельного кадастру та його регіональних філіях; 4) оцінювачів, оцінювачів-експертів у Державній земельній агенції та її територіальних підрозділах, центрах державного земельного кадастру, Державній інспекції з контролю за використанням та охороною земель, науково-дослідних і проектних інститутах землеустрою, фірмах, які здійснюють нормативну та експертну оцінку земель; 5) фахівців із моніторингу земельних ресурсів, із картографування стану і використання земель, дистанційного зондування [9, с. 113].

Таким чином, можна зробити висновок, що професійна діяльність землевпорядника є надзвичайно важливою в сучасних умовах розвитку України та реалізації земельної реформи на її теренах. Окрім знань професійного спрямування, землевпорядникам для ефективного здійснення професійної діяльності і виконання професійних обов'язків необхідно мати добре розвинені технічні, математичні, аналітичні, творчі та комунікативні здібності, об'ємний і лінійний окомір, спостережливість, добре розвинену образну і довготривалу пам'ять, технічне і практичне мислення, просторову уяву, високий рівень розвитку концентрації уваги, емоційну стійкість, високу моральну відповідальність, ініціативність, організованість, високу працездатність, посидючість, акуратність, чесність, здатність приймати відповідальні рішення. Землевпорядник виконує свої трудові завдання як правило індивідуально, і при цьому його професійна діяльність пов'язана зі спілкуванням із людьми (колегами та клієнтами). Тому землевпоряднику необхідно мати психологічні знання щодо ефективних прийомів спілкування, урегулювання конфліктів, збереження свого психічного здоров'я і працездатності.

Розглянемо специфіку професійної діяльності фахівців ветеринарної медицини. Варто зазначити, що нині на ринку праці України працює близько 30 тисяч лікарів ветеринарної медицини, з яких 50 % – у сфері лікування продуктивних і дрібних домашніх тварин, 14 – у лабораторній діагностиці хвороб, 17 – у ветеринарно-санітарній експертизі, управлінні, збройних силах, митній службі, ветеринарній міліції, 11 – у ветеринарній фармації та реалізації ветеринарних препаратів, 2 – забезпечують вирішення питань ветеринарної

санітарії та гігієни виробничих процесів (дезінфекція, дезінсекція, дератизація), близько 6 % – в освітянській та дослідницькій сферах [10, с. 5].

Ветеринарна медицина – галузь науки та практичних знань про хвороби тварин, їх профілактику, діагностику та лікування, визначення ветеринарно-санітарної якості та безпеки продукції тваринного, а на ринках і рослинного походження, діяльність, спрямована на збереження здоров'я і продуктивності тварин, запобігання хворобам і захисту людей від захворювань, спільних для тварин і людей. Спеціалісти ветеринарної медицини – лікарі та фельдшери ветеринарної медицини, які здійснюють профілактичні, оздоровчі, діагностичні, лікувальні заходи у тваринництві, проводять ветеринарно-санітарну експертизу продукції тваринного, а на ринках і рослинного походження або здійснюють інші види ветеринарної діяльності [11].

Варто зазначити, що професія лікаря ветеринарної медицини є затребуваною на ринку праці, особливо за такими спеціалізаціями, як: ветеринарна медицина продуктивних тварин, ветеринарна медицина дрібних тварин; ветеринарно-санітарна експертиза, ветеринарна фармація, лабораторна діагностика хвороб тварин, ветеринарна біотехнологія. У сучасних умовах розвитку промислового тваринництва проблеми ветеринарії зросли і в коло обов'язків ветеринарних лікарів увійшли охорона навколишнього середовища, підвищення якості та біологічної цінності продуктів тваринництва.

Також до переліку службових обов'язків лікаря ветеринарної медицини входить: спостереження за життям і поведінкою тварин; виявлення причин захворювання тварин; встановлення діагнозу хвороби тварин і призначення лікування; профілактичні заходи щодо попередження захворювань тварин і людей; контроль за виконанням санітарних норм на фермах і в місцях проживання тварин; контроль імпорتنих та експортних операцій із продукцією і сировиною тваринного походження, контроль за виконанням зоогігієнічних і ветеринарних правил утримання, годування і догляду за тваринами, здійснення ветеринарно-санітарної експертизи тваринницької продукції (визначення показників якості молока і молочних продуктів, риби та продуктів тваринного і рослинного походження, меду за органолептичними, біологічними, бактеріологічними показниками; механічної та бактеріальної забрудненості, густини, кислотності, жирності, сортності та фальсифікації молока і молочних продуктів; дослідження доброякісності і свіжості продукції; проведення зоотехнічного аналізу кормів; складання й аналіз раціону для годівлі сільськогосподарських тварин тощо); проведення штучного запліднення тварин і надання їм акушерської допомоги. Крім того, лікар ветеринарної медицини проводить амбулаторний прийом і виконує діагностичні, лікувальні процедури (термотерапію, визначення пульсу, забір крові, щеплення), хірургічні операції тощо. За умов виявлення інфекційних захворювань тварин готує дезінфікуючі розчини, проводить дезінфекцію тваринницьких приміщень, визначає ветеринарно-профілактичні заходи для попередження поширення захворювання. На м'ясокомбінатах і ринках сільськогосподарської продукції лікар ветеринарної медицини здійснює експертизу продуктів тваринництва та визначає їх безпечність і придатність до вживання людьми.

Фахівці ветеринарної медицини можуть працювати у державних, колективних і приватних сільськогосподарських підприємствах, на тваринницьких комплексах, кінних заводах, фермах, іподромах, заповідниках, лісових господарствах, птахофабриках, інкубаторах, у службі ветеринарної медицини Міністерства оборони та Міністерства внутрішніх справ. Ветеринарний лікар із лікування дрібних тварин може працювати у ветеринарних клініках, зоопарках, дельфінаріях, віваріях, у звірогосподарствах і кролефермах, у кінологічних організаціях (прикордонна служба, Міністерство надзвичайних ситуацій, Міністерство внутрішніх справ). Фахівці з ветеринарно-санітарної експертизи та гігієни продукції тваринництва можуть працювати на м'ясо- і молокопереробних підприємствах, рибо- і холодокомбінатах, сільськогосподарських ринках, супермаркетах тощо. Фахівці з лабораторної діагностики хвороб тварин можуть працювати в Українську лабораторію якості і безпеки продукції АПК, у Державний науково-дослідний

інститут з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи, державні обласні та районні лабораторії ветеринарної медицини. Фахівці з ветеринарної фармації або ветеринарної біотехнології на виробництві можуть працювати на фармакологічних підприємствах, біофабриках, в організаціях системи “Укрзооветпромпостач”, ветеринарних аптеках [12, с. 396].

Відповідно до мети дослідження, було проаналізовано психологічний компонент виробничих функцій, типових задач діяльності, здатностей і вмінь, якими повинні володіти фахівці ветеринарної медицини. Це такі: виявляти, усвідомлювати і спрямовувати в певне русло кращі якості характеру, творчі сили і прагнення особистості; організовувати роботу працівників, що залучаються на допомогу для виконання певних ветеринарних робіт; оцінювати власні психічні стани та рівень задоволення умовами, характером і результатами професійної діяльності; знаходити компромісні рішення під час спільної діяльності, проводити аналіз наявної інформації на її відповідність умовам необхідності та достатності для забезпечення ефективної діяльності; оцінювати відповідність якісних і кількісних показників рівня розвитку власних пізнавальних процесів за встановленими виробничими нормами та вимогами; визначати характер впливу рівня розвитку власних пізнавальних процесів на ефективність виконання професійних і соціально-виробничих завдань різного рівня складності; застосовувати спеціальні прийоми підвищення ефективності пізнавальних процесів, що супроводжують діяльність; проводити спостереження за діяльністю людини і тварини; встановлювати рівень відповідності власних темпераменту, характеру, здібностей, інтересів, переконань та цінностей наявним умовам професійної діяльності; здійснювати корекцію власних індивідуально-типологічних особливостей; аналізувати стан соціально-психологічного клімату в колективі, визначати чинники і причини, що призводять до виникнення конфліктів у міжособистісному спілкуванні та зменшувати рівень їх впливу; вирішувати конфліктні ситуації в колективі; визначати фактори, що порушують психологічний комфорт у процесі життєдіяльності та зменшувати рівень їх впливу; організувати та контролювати власну поведінку з метою забезпечення гармонійних стосунків з учасниками спільної діяльності; долати фрустрації, депресії, стани психоемоційної перенапруженості та інші негативні переживання; забезпечувати необхідний рівень власного психічного здоров'я; діагностувати власний емоційний стан та стан і настрої інших людей, рівень психічного напруження при вирішенні завдання діяльності різної складності; застосовувати спеціальні методики корекції власного психічного стану залежно від психофізичних навантажень; користуватися прийомами саморегулювання та самоконтролю поведінки, розвитку вольових властивостей особистості; визначати цілі і завдання власної діяльності та забезпечувати їх ефективне і безпечне виконання; організовувати власну діяльність як складову колективної діяльності; враховувати у професійній діяльності психічні особливості членів колективу, зумовлені віком, статтю, політичними та релігійними уподобаннями, можливими життєвими кризами тощо; пристосовуватися до нових умов (нових людей, нових способів дії), мобілізувати інші компетенції [13].

Також було проаналізовано професіограму ветеринарного лікаря, де зазначаються якості, що забезпечують успішність виконання професійної діяльності: висока здатність до аналізу і синтезу інформації; гнучкість мислення; високий рівень розвитку образної і словесно-логічної пам'яті, уваги; здатність керувати своїми переживаннями і переносити фізичну і психічну напругу, здатність до емпатії; високий рівень особистої відповідальності, принциповість, гуманність, терплячість, допитливість, наполегливість, витривалість, активність, винахідливість, спритність [14, с. 59-62].

Варто зазначити, що професійна діяльність ветеринарних лікарів полягає не лише у взаємодії із тваринами, а й їхніми власниками, наприклад, домашніх тварин. Тому, важливими якостями ветеринарного лікаря є толерантність, неконфліктність, стресостійкість, здатність до співпереживання, контроль власних емоційних реакцій, уміння “слухати” і “чути” та використовувати невербальну інформацію у спілкуванні з клієнтами.

Лікаря ветеринарної медицини є необхідними: високий рівень розвитку екстероцептивних (зорових, слухових, нюхових, дотикових) відчуттів; довготривалої образної (зорової, слухової, нюхової, дотикової) і словесно-логічної пам'яті; спостережливості, стійкості, розподілу і концентрації уваги; практичного наочно-дійового, наочно-образного і дедуктивно-гіпотетичного мислення, аналітичності, гнучкості та динамічності мислення; образної уяви; комунікативні, організаторські і творчі здібності; розуміння найбільш істотних особливостей особистості, що забезпечують кількісний і якісний рівень діяльності й поведінки людини; здатність розуміти причини як власної поведінки та реакцій, так і клієнтів; здатність прийняття відповідальних рішень в екстремальних ситуаціях; висока стресостійкість в умовах ненормованого робочого графіка; врівноваженість і самоконтроль; здатність керувати власними переживаннями; долати наслідки нервово-психічних перенапружень; адекватно вирішувати конфлікти; здійснювати цілепокладання; організованість, наполегливість, принциповість, чуйність, акуратність, самостійність, самокритичність, виваженість, сумлінність; високий рівень відповідальності за життя і здоров'я як тварин, так і людей.

Висновки. В результаті аналізу агрономічних, землевпорядних і ветеринарних спеціальностей, якими представлена професійна діяльність аграрників, сфер їх спеціалізації, професійних обов'язків, виробничих функцій і типових задач їх професійної діяльності, потенціалу фаху щодо працевлаштування і застосування на практиці набутих професійних знань, умінь і навичок, було виявлено специфіку професійної діяльності фахівців аграрної галузі та виокремлено в ній психологічну складову.

Актуальними напрямками подальшої роботи є визначення структурних компонентів психологічної підготовки фахівців аграрної галузі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Економічна теорія: Посібник / Під заг. ред. Є.М. Воробйова. – Харків-Київ: Корвін, 2003. – 704 с.
2. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник / В. Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
3. Введення до спеціальності: Навч. посіб. / За ред. Примак І.Д., Примак О.І. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 392 с.
4. Грецов А. 100 популярних професій. Психологія успішної кар'єри для старшокласників и студентів / А. Грецов, Т. Бедарева. – С.-Пб.: Питер, 2008. – 272 с.
5. Мартин А., Дорош Й., Флекей З. Зміст вищої освіти у галузі землеустрою: [електронний ресурс]. – Режим доступу. – URL: / http://www.zsu.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1242:2011-03-12-09-12-08&catid=62:2011-01-12-14-57-08&Itemid=87
6. Ступень М.Г., Гулько Р.Й., Таратула Р.Б. Підготовка фахівців за спеціальністю “Землевпорядкування та кадастр” // Наука і методика: Зб. наук.-метод. пр. / Редкол.: Т.Д.Іщенко та ін. – К.: Аграрна освіта, 2009. – С. 96-101.
7. Новаковський Л., Будзилович І. Уроки земельного реформування. – К.: Урожай, 2002. – 128 с.
8. Посадова інструкція землевпорядника: [електронний ресурс]. – Режим доступу. – URL: / <http://zem.te.ua/?menu=info&id=143>
9. Мельничук Д.О., Лисенко В.П., Кліх Л.В. Каталог магістерських програм НУБіП України. – К.: Вид. центр НУБіП. – 2011. – 187 с.
10. Іщенко Т.Д., Цвіліховський М.І., Антонік І.І. Ветеринарна освіта в Україні: сучасний стан і перспективи // Науковий вісник ветеринарної медицини: Зб. наук. пр. – Біла Церква, 2010. – Вип. 6. – 164 с.
11. Про ветеринарну медицину: Закон України, прийнятий ВР України 15.11.2001 р.: [електронний ресурс]. – Режим доступу. – URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2775-14>
12. Цвіліховський М.І. Реалізація концепції магістерської підготовки фахівців ветеринарної медицини у Національному університеті біоресурсів і природокористування України // Науковий вісник НУБіП, 2010. – Вип. 151. – Ч. 2. Серія “Ветеринарна медицина”. – С. 392-398.

13. Галузевий стандарт вищої освіти за спеціальністю 7.130501 “Ветеринарна медицина”: [електронний ресурс]. – Режим доступу. – URL: <http://smcae.kiev.ua/osvita/vishia/stondarti/5.2.pdf>
14. Горбунова М.В. 333 современные профессии и специальности: 111 информационных профессиограмм / М.В. Горбунова, Е.В. Кирилук. – Ростов н/Д: Феникс, 2009. – 441 с.

Полозенко О.В.

СПЕЦИФИКА ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СПЕЦИАЛИСТОВ АГРАРНОЙ ОТРАСЛИ

В статье проанализирован спектр специальностей, которыми представлена профессиональная деятельность аграрников, сферы их специализации, профессиональные обязанности, производственные функции и типичные задачи профессиональной деятельности аграрников, потенциал профессии относительно трудоустройства и применения на практике приобретенных профессиональных знаний, умений и навыков. Выявлена специфика профессиональной деятельности специалистов аграрной отрасли на примере агрономических, землеустроительных и ветеринарных специальностей и выделено в ней психологическую составляющую.

Ключевые слова: аграрная отрасль, агроном, землеустроитель, врач ветеринарной медицины.

Polozenko O.V.

SPECIFIC OF PROFESSIONAL ACTIVITY OF SPECIALISTS OF AGRARIAN INDUSTRY

The spectrum of specialities, which present professional activity of agrarians, spheres of their specialization, professional duties, production functions and typical tasks of professional activity of agrarians, potential of profession in relation to employment and application on practice purchased professional knowledges, abilities and skills, are analysed in the article. The specific of professional activity of specialists of agrarian industry is exposed on the example of agronomical, landmanagement and veterinary specialities and a psychological constituent is selected in it.

Key words: agrarian industry, agrarian, engineer in landmanagement, doctor in veterinary medicine.

УДК 37.091.00189

Попова Г.В.

РОЛЬ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Автор статті порушує питання, що стосуються ролі науково-дослідної роботи вчителя загальноосвітнього навчального закладу у освітньому процесі та розвитку фахової компетентності вчителя в умовах сучасності. У статті розкриваються деякі аспекти науково-дослідної роботи вчителя, яка спрямована на створення системи теоретичних знань та практичних умінь, дозволяє формувати ставлення до науки як найважливішого засобу діагностики, проектування, прогнозування та удосконалення педагогічної практики.

Ключові слова: організація науково-дослідної роботи, професіоналізм учителя, наукова творчість, інновації, рефлексія.

Серед якостей, якими повинна володіти особистість ХХІ століття, вчені називають наукове мислення, інформаційну культуру та творчу активність. Наука, промисловість, економіка чекають на сучасну, творчу особистість, яка має глобальне та нестандартне мислення, орієнтацію на отримання метазнань, здатність вирішувати комплексні проблеми, що виникають на перетинанні галузей, знаходити взаємозв'язок фундаментальних